

Hajnády Zoltán laudálása

„– Az emberek, egyszóval, különfélék; az egyik ember csak a maga szükségének él, mint Mityuha, hogy a hasát tömjé, de Fokanics igazságos öreg, ő a lelkének él. Eszébe jut az Isten.

– Hogy jut az eszébe? Hogy él a lelkének? – mondta Levin csaknem fölkiáltva.

– Tudni való, hogy: igazságosan, istenesen. Az emberek különfélék. Vegyük csak az urat, maga sem bánt meg senki emberfiát...”

Két oka is van annak, hogy laudációm elejére ideidéztem Lev Tolsztoj *Anna Karenina* című regényének részletét. Az első ok az, hogy az életműdíjjal kitüntetett Hajnády Zoltán pályáját végigkísérte Tolsztoj művészete, illetve művészetének, filozófiájának, világszemléletének, egyéniségének kutatása. A másik pedig az, hogy első találkozásunk óta mind a mai napig nem hagy el az a képzet, hogy Hajnády Zoltán egy klasszikus orosz regény lapjairól lépett elém mint halk szavú, bölcs hős, leginkább talán mint Levin. Erre az első találkozásra 1985-ben került sor, amikor megilletődött, frissen végzett, tanársegédi kinevezését váró ifjoncként megjelentem a debreceni egyetem (akkor KLTE) Szláv Filológiai Intézetében, és az első ember, akivel összetalálkoztam, nem volt más, mint ez az izléses körszakállat viselő, elegáns Tolsztoj-hős, aki szívélyes mosollyal így fogadott: „Ni csak, itt az új kolléga! Üdvözöllek az intézetben!”. Bemutatkoznia sem kellett volna: azonnal tudtam, hogy nem lehet más, mint Hajnády Zoltán, akinek éppen akkoriban jelent meg *Lev Tolsztoj. Tragikum, halál, katarzis* című monográfiája, amely igazi szakmai csemegének számított: a Tolsztoj-életművet többek között a Heidegger-féle „halálhoz mért lét” szempontjából vizsgálta. Találkozásunk első pillanatától kezdve mind emberileg, mind szakmailag biztos pontot jelentett számomra az intézetben. Bármikor fordulhattam hozzá szakmai tanácsért, készséggel állt elő afféle ajánlással, hogy: „Pénteken megyek fel Pestre, ha van rá módod, gyere velem, bemutatlak néhány embernek”, vagy egy-egy beszélgetést követően a kezembe nyomott hol egy fénymásolt Bergyajev-, hol egy Szolovjov-, hol egy Mocsulszkij-kötetet, vagyis csupa kurrens, akkoriban „földi halandó” számára szinte elérhetetlen könyvet. A Hajnády-féle magánkönyvtárból származó köteteket egyébként halvány, szinte alig látható, ceruzás lapszéli jegyzeteivel és jellegzetes kis „pipáival” együtt külön élvezet volt olvasni.

Aztán az évek során volt alkalmam megtapasztalni, hogy Hajnády tanár úr hasonló segítőkészséggel viszonyul mindenkihez, aki szakmai segítségért fordul hozzá, lett légyen az

tehetséges hallgató, ifjú kolléga vagy tapasztalt kutató. Így értette azt a tőle származó, találó kifejezést, hogy a dolgunk nem más, mint a „filológiai segítségnyújtás”.

Miután 1968-ban végzett a szegedi egyetemen (az akkori JATE-n), a pécsi JPTF-en kezdett el tanítani, majd 1978-ban meghívták a KLTE Szláv Filológiai Intézetébe klasszikus orosz irodalmat oktatni. Nemzedékek nőttek fel az előadásain, és kaptak tőle nemcsak komoly szakmai ismereteket, hanem értelmiségi magatartási mintát, emberségből, toleranciából, etikusságból példát.

Úgy tetszik, Hajnády Zoltán nemcsak tudományos ismereteibe, hanem egész személyiségébe beépítette a klasszikus orosz irodalom és kultúra humánus, kölcsönös megértést és megbékélést hirdető elemeit. Ismeretségünk közel harminc éve alatt sosem hallottam tőle hangos, ingerült vagy bántó szót, sosem láttam-hallottam kilátástalannak látszó vitába keveredni, pedig konfliktushelyzetre volt éppen elég ok. Hajnády Zoltánt 1989-ben nevezték ki a Szláv Filológiai Intézet igazgatójának és az Orosz Irodalmi Tanszék vezetőjének, vagyis olyan időszakban töltött be vezetői funkciót, amikor az orosz szakos képzés finoman szólva sem volt könnyű helyzetben. Hajnády tanár úr mind a képzésben, mind az intézet személyi összetételében elengedhetetlen változtatásokat olyan szakmai érzéssel és emberi empátiával tudta végrehajtani, hogy a debreceni orosz szak továbbra is képes volt magas szakmai szinten működni.

Példaértékűnek ítélem Hajnády professzor úr irodalomtudósi és kutatói pályáját is. 1971-ben a JATE-n megvédte egyetemi doktori disszertációját, 1977-ben az MGU levelező aspiránsa lett, 1980-ban kandidátusi fokozatot szerzett, majd 2004-ben megvédte akadémiai doktori értekezését, aminek eredményeként 2005-ben egyetemi tanári kinevezést vehetett át. Tudományos pályafutása során nyolc monográfiát, köztük két orosz nyelvű könyvet és számtalan magyar, orosz, angol, német nyelvű tudományos cikket publikált. Önálló kötetei között a már említett *Tragikum, halál, katarzis* címűn kívül olyanokat említhetünk, mint *Az orosz regény*, *A kultúra mint emlékezet* vagy a *Szófia és Logosz*, amelyek nemcsak szűk szakmai körben, hanem a szélesebb olvasóközönség számára is ismert és elismert kutatóvá tették. Ez többek között annak is köszönhető volt, hogy elmélyült, nemzetközi szintű kutatásait, amelyek rendelkeznek a tudományosság minden kritériumával, képes volt a nagyközönség számára is „emészthető” formába önteni. Kutatásaira nagyfokú interdiszciplinaritás jellemző: könyvei és tanulmányai nemcsak az orosz klasszikus irodalom jelenségeivel foglalkoznak, hanem mindahányszor támaszkodnak az európai irodalmi jelenségekre, a filozófiára, a képzőművészetre és a zenére is. Egyáltalán nem véletlen, hogy a Debreceni Egyetem Irodalomtudományi Doktori Iskolájának általa kidolgozott orosz irodalmi

alprogramja komparatiztikai megközelítésű irodalomkutatást kínál a hallgatók számára. Ugyancsak elismerést váltott ki mind szűkebb szakmai, mind tágabb olvasói körökben az *Orosz posztmodern* címmel megvalósított kiadványsorozata, amelynek nyolc kötete az orosz irodalomtudomány alapvető szövegeit teszi hozzáférhetővé magyar nyelven is. 1989-től felelős szerkesztője volt az intézet nagy múltra visszatekintő, nemzetközileg is elismert kiadványának, a *Slavicának*. Kiadványszerkesztői igényességére jellemző, hogy a szerzőkkel folytatott szakmai levelezéséből, tanácsaiból, kritikáiból, recenzióiból alighanem terjedelmes tanulmánykötetet lehetne összeállítani.

A magyarországi ruszisztikában kifejtett kiemelkedő teljesítménye, a magyar és orosz nép kulturális közeledésének és kölcsönös megértésének elősegítése elismeréseként Hajnády Zoltán 2006-ban az Oroszországi Föderáció elnökétől Puskin Érmét vehetett át.

Úgy vélem, Hajnády professzor a maga eszközeivel, vagyis emberi magatartásával, oktatói ténykedésével és nem utolsósorban humántudósi bölcsességével, ha csak pici lépéssel is, de mindenképpen közelebb vitt mindannyiunkat annak a csodálatos látomásnak megvalósulásához, amelyet egy másik kedves orosz klasszikus szerzője, Dosztojevszkij vetett papírra:

„Ez olyan föld volt, amelyet nem mocskolt be a bűnbeesés, olyan emberek éltek rajta, akik még nem követtek el bűnt, és ugyanolyan paradicsomban laktak, amilyenben az egész emberiség hagyományai szerint a mi őszeink a bűnbeesés előtt, azzal a különbséggel, hogy itt az egész föld mindenütt egyetlen nagy édenkert volt.”

Goretity József, 2014